

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра музичного мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету культури і мистецтв
Крохмальний Р. О.
Мистецтв _____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

спеціальність 014 Середня освіта
спеціалізація 014.13 Музичне мистецтво
освітній рівень Магістр
факультет культури і мистецтв

2018 – 2019 навчальний рік

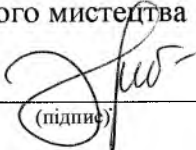
Робоча програма «Методологія педагогічних досліджень» для студентів за спеціальністю 014 Середня освіта спеціалізація 014.13 Музичне мистецтво. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. -14 с.

Розробники: Жигаль З. М., доцент кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв, кандидат педагогічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва

Протокол від "16" травня 2018 року № 8

Завідувач кафедри музичного мистецтва

_____ (Тайнель Е. З.)
(підпис)

Ухвалено Вченою радою факультету культури і мистецтв

Протокол від "13" червня 2018 року № 11

© ЛНУ імені Івана Франка, 2018 рік

© Жигаль З.М., 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність: 014 Середня освіта 014.13 Музичне мистецтво	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 10	Освітній рівень: Магістр	20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: навчити студентів обирати тему наукового дослідження, сформулювати концептуальний апарат, теоретично обґрунтувати тему та проблему. Обрати методи її дослідження, організувати педагогічний експеримент і впровадити отримані результати в практичну діяльність школи.

Завдання: ознайомлення та поступове оволодіння елементами музично-педагогічного знання, що використовується практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодівають **знаннями** про:

- систему наукових досліджень у ВУЗі;
- форми наукового викладу матеріалів дослідження;

- основні види наукової роботи студентів;
- місце дипломної роботи в системі підготовки майбутнього фахівця;
- види дипломних робіт;
- категоріальний апарат дослідження;
- методи дослідження;
- виконання дипломної роботи з методиками музичного виховання.

Вивчення курсу передбачає набуття студентами вмінь:

2. визначати та обирати тему дослідження;
3. - створювати науковий апарат дослідження;
4. - визначати методи дослідження;
5. - володіти методикою роботи науковим педагогічним дослідженням;
6. знати особливості діагностики музичного розвитку учнів;
7. аналізувати педагогічний досвід;
8. вміти грамотно оформити текст та опрацьовану літературу.

Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль I ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Тема 1. Педагогіка як наука і мистецтво

Роль науки в сучасному суспільстві. Знаки наукового пізнання, що відрізняють його від стихійно-емпіричного. Загальна структура процесу пізнання: ... практика – теорія – практика - ... Види педагогічного знання: методологічні, теоретичні, методичні (технологічні, прикладні) і відповідні їм галузі педагогічних досліджень Зв'язок педагогіки з іншими науками: філософією, психологією, соціологією, мистецтвознавством. Поняття закону і закономірності.

Співвідношення культури і освіти. Складові педагогічної майстерності: завдання, досвід, педагогічний підхід. Вплив індивідуальних та особистісних якостей педагога на результати його діяльності. Специфіка науково-дослідної та науково-методичної роботи.

Тема 2. Категоріальний апарат педагогічного дослідження

Специфіка наукової мови, що виражає наукові знання. Задум і провідна ідея дослідження. Науковий апарат дослідження як система вихідних понять, які окреслюють процес пошукової діяльності.

Поняття об'єктного поля, об'єкта та предмета дослідження. Гіпотеза як визначення сутності всієї пошукової роботи. Методологія, методика, метод дослідження. Його мета. Реальний кінцевий результат виконання дослідження і його співвідношення з метою.

Поняття факту та наукового факту. Концепція дослідження, її види: авторська та загальнонаукова.

Тема 3. Принципи педагогічного дослідження

Два значення поняття „принцип” – як обов’язкова вимога до виконання зазначених дій (вольове рішення, прийняття за згодою) та суть функціонування певної системи.

Основні принципи педагогічного дослідження: системний підхід, комплексний підхід, діяльнісний підхід, цілеспрямованість, плановість, наступність знань, відповідність методу та засобів дослідження його предмету. Специфіка науково-дослідної та науково-методичної роботи.

Поняття системи і системного підходу в науці і практиці. Характеристика застосування системного підходу в розв’язанні завдань навчання та виховання. Багатозначність терміну „система” в педагогіці („система принципів, цілей навчання і виховання”, „система знань”, „система навчання”, „система форм і методів навчання або виховання”, „система навчальних закладів” тощо). Відмінність широковживаного використання терміну „система” як довільно відібраного сполучення певних складових розглядуваного явища від наукового визначення системи як цілісного утворення елементів, що об’єднуються системоутворюючою ознакою і мають взаємозалежні зв’язки та відносини у процесі функціонування.

Співвідношення понять системний та комплексний підхід.

Тема 4. Загальні вимоги до педагогічного дослідження

Теоретична та практична новизна. Проблемність. Зв’язок з теорією, перевірка теоретичних положень та припущень експериментом. Корисність, результативність, ефективність дослідження. Чіткість та визначеність усіх категорій і понять, що використані в процесі описання й обґрунтування дослідження. Формула педагогічної дії „не нашкодь”.

Документованість одержаних результатів.

Об’єктивність та вірогідність положень і висновків. Підтвердження вагомості одержаних результатів за допомогою використання різних взаємодоповнюючих методів дослідження. Логічність, ясність, конкретність викладу авторського тексту.

Структура та етапи дослідження. Рух від проблеми до методичних рекомендацій; проблема, тема, об’єкт, предмет, гіпотеза, завдання, теоретичне обґрунтування, експериментальна перевірка, методичні рекомендації, перспективи подальшого дослідження проблеми.

Етапи дослідження: підготовчий (ознайомлення зі станом дослідженості проблеми, теми, предмета, розробка плану виконання роботи), виконавчий (теоретичне обґрунтування обраного шліху дослідження, експериментальна перевірка, написання рекомендацій), заключний (складання звіту, надання йому стислої, змістовної, логічної форми викладу).

Тема 5. Робота з науковою літературою

Пошук інформаційних джерел. Їх види: навчальна література, словники, довідники, каталоги, книжки (монографії), брошури, збірники статей, збірники рефератів матеріалів наукових конференцій, періодичні видання, дисертації та їх автореферати.

Етапи робота з літературою: пошук інформації (загальне ознайомлення), обробка (критичний аналіз, узагальнення, співставлення), обґрунтування свого дослідження.

Складання бібліографічного списку і його самостійне пізнавальне значення. Зворотньо-хронологічний порядок ознайомлення з літературою. Засоби накопичення наукової інформації: складання папок аркушів з відомостями про публікації, цитування, витяги, складання словника нових термінів (корисно з визначеннями понять), анотації, конспектування. Правила запису вихідних даних різних видів джерел.

Тема 6. Емпіричні методи дослідження

Вивчення документації та наслідки діяльності учнів та вчителів. Види документів (звітні, навчальні та контрольні завдання, офіційні джерела інформації), їх відбір та аналіз. Приклади.

Спостереження. Його використання у педагогіці як самостійного методу та як складової частини інших методів дослідження. Розробка програми та способи фіксування даних про педагогічні явища. Протокол спостережень.

Види спостережень: безпосереднє та опосередковане, відкрите та приховане, неперервне та дискретне, довгочасне та короткочасне, самоспостереження. Приклади.

Опитування. Бесіда, інтерв'ю, анкетування – як різновиди цього методу. Їхнє призначення – дізнатися про особистісні судження, мотиви дій, потреби, інтереси, позиції, погляди, смаки досліджуваних. Створення умов довірливого ставлення до опитування та щирих відповідей.

Тестування. Тест як система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис та властивостей людини. Тести успішності, здібностей, особистісні. Їхня загальна характеристика. Самописові тести у музично-педагогічних дослідженнях. Вимоги до тестів: обов'язків комплекс завдань, стандартизація зовнішніх умов. Вербальні та невербальні тести. Форма відповідей: багаторазового вибору, правильності судження, конструювання. Можливості кількісної обробки результатів тестування. Приклади.

Експертна оцінка. Використання експертної оцінки (метод рейтингу) для дослідження педагогічних явищ, що не піддаються формалізації. Характеристика рівней освіченості, вихованості, розвитку учнів, педагогічної майстерності вчителів тощо. Приклади.

Вивчення педагогічного досвіду. Завдання його вивчення, передовий і новаторський досвід. Характеристика новизни, результативності, актуальності,

стабільності, перспективності. Етапи аналізу педагогічного досвіду: виявлення, описання, вивчення, узагальнення. Можливість впровадження. Приклади.

Тема 7. Теоретичні методи дослідження

Взаємозв'язок емпіричних і теоретичних методів у педагогічному дослідженні.

Індукція і дедукція. Індукція як форма руху пізнання, що веде його від емпіричного рівня до теоретичного, як спосіб узагальнення. Шлях індуктивного виведення гіпотетичних висновків з відомих тверджень, явищ, фактів. Дедукція як висновок, спрямований від загального до конкретного, виведення висновку з одного чи низки тверджень. Роль дедуктивного методу дослідження у створенні поняттєвої системи наукових знань.

Аналіз і синтез. Взаємозв'язки та послідовність здійснення аналізу і синтезу в процесі вивчення педагогічних явищ. Аналіз – уявне або фактичне розкладення цілого на частини. Синтез – відновлення цілісності розглядуваного предмета в усьому різноманітті його виявлення. Використання аналізу та синтезу в ході теоретичного процесу педагогічного дослідження.

Порівняння. Зіставлення досліджуваних предметів та встановлення їх подібності і відмінності. Умови отримання вірогідних висновків у процесі порівняння: зіставлення тільки однорідних об'єктів чи понять, порівняння предметів за такими ознаками, які мають суттєве значення.

Класифікація. Метод використовується на початкових стадіях дослідження. Упорядкування та класифікація педагогічних явищ на основі визначення їх однорідності. Вибір єдиних ознак класифікації.

Абстрагування та конкретизація. Абстрагування – процес уявного відокремлення певної властивості або ознаки предмета з метою більш глибокого його вивчення. Види абстракції: узагальнювальна та ізолююча. Граничний випадок абстрагування - ідеалізація. Конкретизація – сходження від абстрактного до конкретного.

Моделювання. Мета створення моделі – штучної системи, яка відображає з певною точністю властивості досліджуваного об'єкта. Види моделей: матеріальні та уявні (ідеальні).

Педагогічний експеримент. Мета експерименту – підтвердження гіпотези. Його зміст – дослідження у спеціально створених умовах шляхом внесення в нього принципово важливих змін у відповідності з поставленими завданнями та висунутою гіпотезою. Завдання експерименту: розкрити відношення між явищами, що вивчаються і опис їх якісно і кількісно.

Тема 8. Кількісна обробка дослідницьких результатів

Можливості використання математичних методів у педагогіці. Ймовірний характер педагогічних явищ, багатозначність зв'язків між причиною і наслідком та їх статистичні залежності. Поняття виміру як встановлення відповідності між причиною і наслідком та їх статистичні залежності. Поняття

виміру як встановлення відповідності між явищами й числами. Шкали вимірювань (найменувань порядку, інтервалів, відносин). Генеральна статистична сукупність та вибірка одержаних у процесі спостереження кількісних даних (чисел). Ряд розподілу і його графічна ілюстрація у вигляді гістограми, полігону. Середні величини сукупності (середня арифметична, медіана, мода). Варіації в розмірах варіювання. Середній квадрат відхилень (дисперсія) і середнє квадратичне відхилення.

Тема 9. Оформлення результатів наукового дослідження. Завершальні етапи дослідної роботи

Літературне оформлення отриманих дослідницьких матеріалів як процес удосконалення дослідження. Уточнення логіки викладання матеріалу, поняттєвого апарату і термінології, абстрагування висновків і рекомендацій. Форма викладу відповідно до виду тої чи іншої наукової праці: монографії, статті, наукового повідомлення, тези, реферату, курсової та дипломної роботи. Стилї викладу наукового матеріалу: науковий, науково-популярний, навчально-педагогічний. Оволодіння лексиною наукової мови. Правила цитування літературних джерел, складання бібліографії.

Рецензування та обговорення виконаної роботи. Підготовка її до захисту та захист. Етичні норми участі в дискусії. Логічність і обґрунтування доказів, повага до опонента, стриманість у відповідях.

Наукова етика дослідника. Розмежування положень на такі, які можна викласти від свого імені, та які вимагають посилань на авторів та наукові джерела. Поняття ерудиції, компіляції та плагіату (що карається за законом, як порушення авторських прав).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб .	ін д.	с. р.		л	п	ла б	інд .	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ												
Тема 1. Педагогіка як наука і мистецтво	9	2	1			6	5,75	0,25	0,5			5
Тема2. Категоріальний апарат педагогічного дослідження	9	2	1			6	5,75	0,25	0,5			5

Тема 3. Принципи педагогічного дослідження	9	2	1			6	11	0,5	0,5			10
Тема 4. Загальні вимоги до педагогічного дослідження	9	2	1			6	11	0,5	0,5			10
Тема 5. Робота з науковою літературою	9	2	1			6	11,5	0,5	1			10
Разом за змістовим модулем 1	45	10	5			30	45	2	3			40
Змістовий модуль 2. МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ												
Тема 6. Емпіричні методи дослідження	11	2	1			8	11,5	0,5	1			10
Тема 7. Теоретичні методи дослідження	11	2	1			8	11	0,5	0,5			10
Тема 8. Кількісна обробка дослідницьких результатів	10	2	1			7	11	0,5	0,5			10
Тема 9. Оформлення результатів наук. дослідження Завершальні етапи дослідної роботи	13	4	2			7	11,5	0,5	1			10
Разом за змістовим модулем 2	45	10	5			30	45	2	3			40
Усього годин	90	20	10			60	90	4	6			80

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Категоріальний апарат педагогічних досліджень

Студенти повинні бути готові до обговорення наступних питань:

1. наукові знання та особливості наукової мови. Методика створення наукового апарату дослідження.
2. Визначення понять: актуальність, об'єкт, предмет дослідження.
3. Функції, види наукових гіпотез.
4. Сутність методології, перелік методів дослідження, методика наукового пошуку.

Діяльність викладача і студентів:

1. опрацювання варіантів визначення актуальності тем дипломних робіт.
2. Обговорення понять: предмет, об'єкт, пов'язаних з різними темами наукових досліджень.
3. Вивчення категоріального апарату в авторефератах дисертаційних досліджень з методики музичного виховання.
4. Аналіз гіпотези у наукових роботах різних авторів.
5. Розробка методів дослідження стосовно тем дипломних досліджень.

Тема 2. Емпіричні методи досліджень

Студенти повинні бути готові до обговорення наступних питань:

1. Вивчення документації та результатів діяльності вчителів та учнів;
2. Аналіз видів спостереження, як самостійного методу та складової інших методів наукового дослідження.
3. Призначення опитування та його видів: бесіди, інтерв'ю, анкетування.
4. Тестування як система психолого-педагогічних завдань.
5. Вивчення педагогічного досвіду, передовий і новаторський досвід, етапи їх аналізу.

Діяльність викладача і студентів:

1. Створення звітних навчальних, контрольних завдань.
Створення анкети, їх структура (вступна частина, основна).
2. Види та аналіз різних видів документів. Організація опитування.
3. Розробка програм та способів фіксування даних отриманих під час педагогічних спостережень.
4. Організація безпосереднього та опосередкованого спостереження, відкритого та прихованого, а також самоспостереження.

Тема 3. Теоретичні методи досліджень.

Студенти повинні бути готові до обговорення наступних питань:

1. Індукція і дедукція як форма руху пізнання. Роль методу дедукції у створенні поняттєвої системи наукових знань.

2. Взаємозв'язок та послідовність аналізу та синтезу в процесі вивчення педагогічних явищ та понять.
3. Порівняння, класифікація, моделювання, абстрагування та конкретизація як різновиди методів дослідження.
4. Педагогічний експеримент та його мета і завдання.

Діяльність викладача і студентів:

1. Аналіз шляху індуктивного виведення гіпотетичних висновків із відомих тверджень і фактів.
2. Аналіз прикладів аналізу та синтезу (уявного або фактичного розкладання цілого на частини або відновлення цілісності).
3. Зіставлення предметів при науковому дослідженні, встановлення їх подібності або відмінності. Вміння конкретизувати – сходити від абстрактного, наведення прикладів.
4. Розкриття відношень між явищами їх опис (якісний та кількісний). Структура експерименту (діагностичний, контрольні). Планування експерименту, вибір критеріїв оцінки педагогічних явищ.

Тема 4. Кількісна робота дослідницьких робіт.

Студенти повинні бути готові до обговорення наступних питань:

1. Характер педагогічних явищ, значення зв'язків між причиною зв'язків між причиною і наслідком.
2. Поняття виміру. Ряд розподілу (графічна ілюстрація).
3. Середні величини сукупності.
4. Якісна інтерпретація кількісних характеристик досліджуваного явища.

Діяльність викладача і студентів:

1. Вивчення статистичної залежності між причиною та наслідком.
2. Шкала виміру (найменування порядку, інтервалів, відносин).
3. Виведення середньої арифметичної медіани. Створення гістограми. Варіації, варіювання.
4. Аналіз кореляційного зв'язку між явищами (ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена та коефіцієнт кореляції Пірсона).

Тема 5. Робота з науковою літературою

Студенти повинні бути готові до обговорення наступних питань:

1. Послідовність пошуку інформаційних джерел та їх види.
2. Зворотньо-хронологічний порядок опрацювання літератури.
3. Уточнення тлумачень понять, вживання термінів.
4. Вили роботи над літературою, їх залежність від мети.
5. Оформлення опрацьованої літератури відповідно до вимог.

Діяльність викладача і студентів:

1. Аналіз видів інформаційних джерел: навчальної літератури, словників, довідників, каталогів, монографій, збірників статей, матеріалів наукових конференцій, дисертацій та авторефератів.
2. Визначення етапів роботи з літературними джерелами.
3. Способи накопичення наукової інформації.
4. Вивчення видів роботи над джерелами: ознайомлення, гортання, читання, детальне вивчення, повторення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

1. Опрацювання методичної літератури, що висвітлює основи педагогічних досліджень.
2. Аналіз видань з проблем науково-педагогічних досліджень.
3. Вивчення авторефератів.
4. Підготовка категоріального апарату дипломних досліджень.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ

Створити категоріальний апарат дипломної роботи, план наукового дослідження оформити відповідно опрацьовану літературу.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: інтерактивний метод імітаційно-рольової гри, тренінг спілкування (підготовка до сприймальної діяльності та інших видів активної роботи).

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне тестування, навчальний проект, підсумковий тест.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Модуль (поточне тестування)					Модуль (навчальний проект)	Інд. завданн я	Підсум ковий тест	Сума		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2		10	10	50	100
15					15					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		

3	3	3	3	3	4	4	4	3			
---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
A	90 – 100	відмінно	зараховано
B	81-89	добре	
C	71-80		
D	61-70	задовільно	
E	51-60		
FХ	21-50	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. – М.: Просвещение, 1990. – 141с.
2. Анисов М. И. Источники изучения истории педагогики в России. – М.: МГЗПИ, 1991. – 200с.
3. Бабанський Ю.К. Методологія і методика наукового пошука // Избр. Педагогические труды . – М.: Педагогіка, 1989. – С.435-565.
4. Бабанський Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М.: Педагогіка, 1982. – 185 с.
5. Веселков Ф.С., Нинциев К.Х. Методическое пособие по написанию и защите дипломных работ. – СПб, 1996. – 55 с.
6. Воловик П.М. Теорія імовірності і математична статистика в педагогіці. – К.: Рад. Школа, 1969. – 222с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 .
8. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. – К.: АПН України, 1995. – 45 с.
9. Загвязинський В. И. Методологія і методика дидактического исследования. – М.: Педагогіка, 1982. – 159 с.

10. Крилова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста. – М.: Высш. шк., 1990. – 142 с.
11. Кыверляг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике. – Таллин: Валгус, 1980. – 334.
12. Лесин В. М. Як працювати з книгою. Метод. посібник. – К.: Вища школа, 1989. – 71 с.
13. Організація наукових досліджень / Програма курсу і методичні рекомендації для студентів психолого-педагогічного факультету. – Полтава: ПДП ім. В.Г. Короленка, 1969. – 35 с.
14. Петрушин В. И. Музыкальная психология. – М.: Владос, 1997. – 183 с.
15. Полонский В. М. Оценка качества научно-педагогического исследования. – М. Педагогика, 1989. – 42 с.
16. Рудницька О. Болгарський А. Основи педагогічних досліджень. – К., 1998. – 142 с.
17. Скалкова Я. И кол. Методология и методы педагогического исследования. – М.: Педагогіка, 1989. – 220с.
18. Сорокин Н.А. Дипломне работы в педагогических вузах. – М.: Просвещение, 1986. – 126 с.
19. Черепанов В. С. Экспертные оценки в педагогических исследованиях. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.